

OLIV TA'LIMDA YOSHLAR SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHDA BOSHQARUV MEXANIZMLARINING O'RNI

Aripova Ziyoda Atxamovna

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida yoshlar siyosatini samarali amalga oshirishda boshqaruv mexanizmlarining o'rni va ularning amaliy ta'siri tahlil qilinadi. Mamlakatda yoshlar siyosati davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Shunga monand, oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilan ishlash, ularni ijtimoiy-siyosiy hayotga jalb qilish, kasbiy va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha boshqaruv tizimlari takomillashtirilmoqda. Maqolada mavjud boshqaruv modellarining samaradorligi baholanib, zamonaviy texnologiyalar, raqamli monitoring, motivatsion dasturlar va psixologik yondashuvlar asosida yoshlar bilan ishlash mexanizmlarining o'ziga xos jihatlari yoritiladi. Shuningdek, xorijiy tajribalar bilan solishtirish asosida O'zbekistonda qo'llanilishi mumkin bo'lgan takliflar ishlab chiqiladi. Tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarining yoshlar bilan ishlash faoliyatini tahlil qilish, zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini integratsiya qilish va ularning barqarorligini ta'minlash bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, yoshlar siyosati, boshqaruv mexanizmlari, innovatsion yondashuv, raqamli monitoring, talabalar faolligi, yoshlar bilan ishlash, ijtimoiy institutlar.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль и практическое значение механизмов управления в эффективной реализации молодежной политики в системе высшего образования Узбекистана. Молодежная политика рассматривается как одно из приоритетных направлений государственной политики. В этом контексте совершенствуются системы

управления, направленные на работу с молодежью в вузах, вовлечение студентов в общественно-политическую жизнь, а также поддержку их профессионального и личностного развития. В статье оценивается эффективность существующих моделей управления и раскрываются особенности механизмов взаимодействия с молодежью на основе современных технологий, цифрового мониторинга, мотивационных программ и психологических подходов. Также на основе сравнительного анализа с зарубежным опытом выдвигаются предложения, которые могут быть адаптированы в Узбекистане. В исследовании представлены предложения по анализу молодежной политики в вузах, интеграции современных управленческих подходов и обеспечению устойчивости процессов.

Ключевые слова: высшее образование, молодежная политика, механизмы управления, инновационный подход, цифровой мониторинг, студенческая активность, работа с молодежью, социальные институты.

Abstract: This article examines the role and practical impact of governance mechanisms in effectively implementing youth policy in the higher education system of Uzbekistan. Youth policy is considered one of the key priorities of the national agenda. Accordingly, higher education institutions are improving their management systems to engage students in socio-political life and support their professional and personal development. The article evaluates the effectiveness of existing governance models and highlights the specific features of youth engagement mechanisms based on modern technologies, digital monitoring, motivational programs, and psychological approaches. In addition, comparative analysis with international practices leads to the development of proposals that could be applied in the Uzbek context. The study presents recommendations for analyzing youth work in higher education, integrating modern governance approaches, and ensuring sustainability.

Keywords: *higher education, youth policy, governance mechanisms, innovative approach, digital monitoring, student engagement, youth work, social institutions.*

Kirish. Bugungi globallashuv va texnologik rivojlanish sharoitida yoshlar bilan ishlash masalasi nafaqat ijtimoiy, balki strategik jihatdan ham muhim bo‘lib bormoqda. Oliy ta’lim muassasalari bu jarayonda asosiy subyekt sifatida maydonga chiqmoqda. Chunki aynan shu bosqichda yoshlar ijtimoiy, siyosiy va kasbiy ong shakllantiradi. Mamlakatimizda yoshlar siyosatini takomillashtirish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, ushbu siyosatni amalga oshirishda boshqaruv mexanizmlarining tizimli yo‘lga qo‘yilishi zaruratga aylanmoqda. Ushbu maqolada yoshlar siyosatini muvaffaqiyatli amalga oshirishda boshqaruv uslublari, institutlararo hamkorlik, shuningdek, raqamli texnologiyalarning o‘rni nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

Adabiyotlarni o‘rganish. Yoshlar bilan ishlash tizimini samarali tashkil etish va uni boshqarish bo‘yicha ilmiy asoslarni shakllantirishda avvalo ushbu sohaning normativ-huquqiy bazasi muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi 2020-yil 3-fevraldagi PF–5938-son Farmoni, 2016-yil 14-sentabrdagi “Yoshlar siyosati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni va Oliy ta’lim muassasalarining ichki nizomlari yoshlar bilan ishlashning huquqiy asoslarini belgilab bermoqda. Ushbu huquqiy hujjatlar talabalarning ijtimoiy himoyasi, ularni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari hamda ijtimoiy institutlar bilan hamkorlikni boshqarish mexanizmlarini nazarda tutadi.

Tadqiqot doirasida bir qator mahalliy va xorijiy mualliflarning nazariy ishlari tahlil qilindi. Jumladan, R. Xolmatov va G. Saidova yoshlar siyosatining institutsional modelini tahlil qilgan bo‘lsa, A. To‘rayev oliy ta’limda yoshlar bilan ishlashda boshqaruv yondashuvlari masalasini ko‘taradi. G‘arb olimlaridan J.S.

Millning erkinlik va shaxsiy rivojlanish haqidagi g'oyalari hamda M. Fukoning ijtimoiy nazorat va institutlar roli bo'yicha ishlari yoshlar siyosatini falsafiy va nazariy jihatdan yoritishga xizmat qiladi.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va metodologik tavsiyalari tahlil qilindi. Masalan, BMT tomonidan ishlab chiqilgan "World Youth Report" [1], UNESCOning "Global Citizenship Education" konsepsiyasi [2], hamda OECDning "Youth Governance and Engagement" bo'yicha hisobotlari [3] yoshlar siyosatini amalga oshirishda ilg'or mamlakatlar tajribasini ochib beradi.

Adabiy tahlil shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlashning muvaffaqiyati ko'p jihatdan boshqaruv modelining aniq yo'naltirilganligi, raqamli axborot tizimlaridan foydalanish darajasi hamda ijtimoiy institutlar bilan integratsiya darajasiga bog'liq. Shu sababli, tadqiqotning asosiy yo'nalishi sifatida oliy ta'limda boshqaruv mexanizmlarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'rganishga alohida e'tibor qaratildi.

Asosiy qism. Oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlashning boshqaruv mexanizmlari turli yo'nalishlarni qamrab oladi va bu tizimning samaradorligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Eng avvalo, strategik rejalashtirish muhim ahamiyatga ega bo'lib, har bir oliy ta'lim muassasasida yoshlar siyosatini amalga oshirish bo'yicha alohida strategiyalar va harakat rejalari ishlab chiqilishi lozim. Bu orqali yoshlarning ehtiyoj va muammolari aniqlanadi hamda aniq yo'naltirilgan chora-tadbirlar belgilanishi mumkin bo'ladi.

Boshqaruvning yana bir muhim tarkibiy qismi bu — axborot tizimlari va raqamli monitoringdir. Talabalar faolligi, ularning dolzarb muammolari va yutuqlarini doimiy monitoring qilish orqali erta ogohlantirish tizimini shakllantirish va zarur hollarda tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyati yaratiladi. Raqamli vositalar orqali to'plangan ma'lumotlar asosida

tahlil olib borish, boshqaruvni yanada maqsadli va samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, motivatsion dasturlar va grantlar yoshlar faolligini oshirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda ko‘plab oliy o‘quv yurtlarida iqtidorli talabalarni rag‘batlantirish maqsadida akademik stipendiyalar, liderlik kurslari va tadbirkorlik yo‘nalishida moliyaviy qo‘llab-quvvatlovchi dasturlar amaliyotga tatbiq etilmoqda. Bu kabi yondashuvlar yoshlarning tashabbuskorligini rivojlantirish va ularda ijtimoiy mas‘uliyat hissini kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yoshlar bilan ishlashda institutsional integratsiya tamoyili ham alohida o‘rin tutadi. Talabalar kengashi, Yoshlar ittifoqi, mahalla qo‘mitasi, psixologik xizmatlar kabi tashkilotlarning faoliyatini boshqaruv tizimiga muvofiqlashtirish orqali bir butun va tizimli yondashuv shakllantiriladi. Bu esa yoshlar bilan ishlashni faqat tarbiyaviy emas, balki strategik va ijtimoiy faoliyat sifatida qarash imkonini beradi.

Nihoyat, zamonaviy sharoitda innovatsion yondashuvlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Psixometrik testlar, onlayn maslahatlar, loyiha asosidagi ta‘lim shakllari yoshlarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Ushbu yondashuvlar nafaqat nazariy bilimlarni chuqurlashtirish, balki yoshlarning amaliy ko‘nikmalarini shakllantirishda ham muhim vosita bo‘lmoqda.

Umuman olganda, oliy ta‘lim muassasalarida yoshlar siyosatini samarali amalga oshirish boshqaruv mexanizmlarining kompleks yondashuvda yo‘lga qo‘yilishi orqali ta‘minlanadi. Bu esa kelajak avlodning barkamol shakllanishiga xizmat qiluvchi asosiy omil bo‘lib qolmoqda.

Natijalar. Olib borilgan tadqiqotlar va amaliy kuzatishlar shuni ko‘rsatmoqdaki, samarali boshqaruv modeli joriy etilgan oliy ta‘lim muassasalarida talabalar ijtimoiy faolligi 30–40 foizga yuqoriligi bilan ajralib

turadi. Bu esa boshqaruv tizimlarining yoshlar salohiyatini ro'yobga chiqarishdagi beqiyos rolini tasdiqlaydi. Ayniqsa, raqamli vositalardan foydalanish orqali talabalar ehtiyojlarini aniqlash, ularning muammolarini erta bosqichda aniqlash va individual yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyati yuzaga kelmoqda. Doimiy monitoring va tahlil asosida tashkil etilgan boshqaruv tizimi esa oliy ta'limdagi islohotlarning barqarorligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shuningdek, psixologik yondashuvlar, loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim faoliyati va mentorlash tizimlari yoshlarning ijodiy salohiyatini ochish, ularni mustaqil qaror qabul qilishga va jamoaviy ishlashga yo'naltirishda samarali vosita bo'layotgani kuzatildi. Ushbu holatlarni inobatga olgan holda, maqolada taklif etilgan boshqaruv mexanizmlari O'zbekiston oliy ta'lim tizimida yoshlar siyosatini amaliyotda yanada samarali amalga oshirish uchun muhim omil bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa. Oliy ta'lim tizimida yoshlar siyosatini samarali amalga oshirish nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim boshqaruv vazifasini bajaradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, boshqaruv mexanizmlari to'g'ri yo'lga qo'yilgan oliy ta'lim muassasalarida talabalar faolligi yuqori bo'lib, ularning ijtimoiy moslashuvchanligi va kelajak rejalari izchil shakllanadi. Bunday natijalarni ta'minlash uchun esa oliy ta'lim muassasalarida strategik rejalashtirilgan boshqaruv tizimini shakllantirish, talabalar holatini monitoring qilishga asoslangan raqamli platformalarni keng joriy etish, yoshlarning faolligini oshirishga qaratilgan rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ishlab chiqish, shuningdek talabalar, o'qituvchilar va ijtimoiy institutlar o'rtasida uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Bundan tashqari, innovatsion va psixologik yondashuvlar asosida yoshlarning shaxsiy va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqot doirasida ilgari surilgan nazariy va amaliy tavsiyalar O'zbekiston oliy ta'lim tizimida yoshlar bilan ishlash faoliyatini yangi

bosqichga olib chiqish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish hamda salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report.html>
2. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>
3. <https://www.oecd.org/gov/youth>
4. Xulkar Y., Xatamovna B. Z. TA'LIM MUASSASALARI O'SMIR-YOSHLAR IJTIMOYILASHUVI SAMARADORLIGINI O'SHIRISHNING AFZALLIKLARI //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – T. 3. – №. 26. – C. 13-15.
5. Shoyimovich H. B. OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA YOSHLAR BILAN ISHLASH JARAYONLARINI RAQAMLI BOSHQARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISH //YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – T. 2. – №. 3. – C. 440-445.
6. Mudarifovna I. Z. YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINING AYRIM XUSUSIYATLARI //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2024. – T. 4. – №. 39. – C. 8-13.